

تخریب کنیم؛ بعد بسازیم (بخش اول)

تقاضای عمیق و درونگرای در قلب اقتصاد ایران نهفته است. از یکسو، ما از سرمایه انسانی فوق‌العاده برخوردار هستیم و در شاخص‌هایی مانند تعداد فارغ‌التحصیلان علوم و مهندسی رتبه‌های بالایی را به خود اختصاص می‌دهیم. از سوی دیگر، چشم‌انداز اقتصادی نگران‌کننده است. صندوق بین‌المللی پول برای سال ۲۰۲۵ رشد اقتصادی ایران را تنها ۰.۳ درصد پیش‌بینی کرده است. در حالی که نرخ بیکاری ۹.۵ درصد و تورم به ۴۳.۲ درصد خواهد رسید. این وضعیت یک رکود دورانی نیست؛ بلکه یک بیماری مزمن و ساختاری است. شاید تکان‌دهنده‌ترین علامت این بیماری، آماری باشد که از قلب تپنده اقتصاد دانش‌پیمان ایران به گوش می‌رسد: ۴۰ درصد از برنامه‌نویسان کشور قصد مهاجرت دارند. این آمار فاجعه‌بار از همان «دانش کاربردی» است که باید موتور رشد اقتصادی باشد. در چنین شرایطی، یقیناً برای بردن گان چایزه نوبل اقتصاد در سال ۲۰۲۵، بیش از یک افتخار آکادمیک، به متلبه یک گزارش تخصصی مفید برای اقتصادمندی ملت ایران است. جوتل موکیر (Joel Mokyr)، فیلیپ آگیون (Philippe Aghion) و پیتر هولیت (Peter H. Hall)، سه معماري هستند که نقشه راه رشد پایدار را ترسیم کرده‌اند. پیام آنها شفاف است: رشد پایدار، حاصل متلع طبیعی نیست؛ بلکه محصول یک فرآیند پویای خلق دانش، نوآوری بی‌وقفه و جایگزینی بی‌رحمانه اما ضروری «کهنه با نو» است.

فرهنگ رشد؛ از نگاه جوتل موکیر
جوتل موکیر، مورخ برجسته اقتصادی، استدلال می‌کند که رشد اقتصادی پایدار در تاریخ بشر یک استثنا است، نه یک قاعده تکراری. این پدیده نیازمند پیش‌شرط‌های فرهنگی و نهادی خاصی است. محور اصلی نظریه او مفهوم «خلق کاربردی» است که به دو دسته تقسیم می‌شود: دانش گزاره‌ای (علم) و دانش تجویزی (فناوری). به گفته موکیر، موتور واقعی رشد ایجاد یک حلقه بازخورد مثبت میان این دو نوع دانش است: در تک علمی عمیق‌تر، بهبود تکنیک‌ها را ممکن می‌سازد و تکنیک‌های جدید، چالش‌هایی را پیش روی علم قرار می‌دهد. این حلقه بازخورد در دوران «روشنگری صنعتی» در اروپای قرن هجدهم شکل گرفت: یک جامعه فراملی از نخبگان که «بازار ایده‌ها» را بنا نهادند. درس بزرگ موکیر این است که رشد اقتصادی پایدار، محصول نهادهایی است که از تفکر آزاد، رقابت فکری و جریان دانش محافظت می‌کنند.

«تخریب خلقی» از نگاه آگیون و هولیت
وقتی موکیر پیش‌شرط‌های رشد را توضیح می‌دهد، آگیون و هولیت فرآیند آن را مدل‌سازی می‌کنند. آنها مفهوم «خون دلمی» تخریب خلقی» شومیترا را به یک مدل ریاضی دقیق برای رشد درون‌زا تبدیل کردند. متعلق اصلی مدل آنها این است که کارآفرینان با امید به کسب رانت انحصاری موفق، در تحقیق و توسعه سرمایه‌گذاری می‌کنند. یک نوآوری موفق، محصول یا فرآیندی بهتر را با جزئی عرضه می‌کند که فکتوری قدیمی را متسوخ می‌سازد. این چرخه دلمی جایگزینی کهنه با نو، یعنی «بهره‌دهی» یک فکتوری جدید و «تخریب» فکتوری قبلی، بهره‌وری کل اقتصاد را افزایش داده و متعجب به رشد اقتصادی بلتصاعد می‌شود. این مدل هم‌چنین نشان می‌دهد که سطح به‌توانی از رقابت برای تشویق به نوآوری ضروری است. رقابت بسیار کم، انگیزه را از بین می‌برد و رقابت سیوری شدید نیز با از بین بردن رانت انحصاری موفق، انگیزه اولیه برای سرمایه‌گذاری را زمین گیر می‌کند.

خلات‌نهادی در ایران
بایه کارگیری چارچوب موکیر، بیماری اقتصاد ایران روشن می‌شود: ایران از ذخایر باقوه «دانش کاربردی» (سرمایه انسانی) سرشار است. اما فاقد چارچوب نهادی لازم برای تبدیل این پتانسیل به رشد پایدار است. داده‌های شاخص جهانی نوآوری در سال ۲۰۲۴ که ایران در رتبه ۶۴ قرار دارد، نشان می‌دهد که فکتوری قدیمی را می‌کنند اما داده تکان‌دهنده‌تر، در عمق این شاخص نهفته است. ضعیف‌ترین ستون عملکرد ایران، ستون «بهره‌دهی» است که در آن، ایران در میان ۱۳۳ کشور جهان، رتبه ۱۳۳ را به خود اختصاص داده است. این آمار، سرخ‌انگیزی معدهای توسعه‌نیافته ایران است. زیرشاخص‌هایی مانند «اثبات عملیاتی برای کسب کارها» (رتبه ۱۷۸) و «بهبود سیاست‌ها برای کسب کارها» (رتبه ۱۲۵) این واقعیت تلخ را آشکار می‌سازند. این محیط نهادی، به جای پاداش دادن به نوآوری‌های عمیق و بلتصاعد، به فعالیت‌هایی پاداش می‌دهد که می‌تواند در یک محیط پیچیده و بی‌ثبات، از طریق بهره‌برداری از رانت‌های قانونی، به سودهای کوتاه‌مدت دست یابد.

حسام‌الدین جلادتی
پژوهشگر کار آفرینی دانشگاه تهران
Alborz.payam@gmail.com

پیام آشنا گزارش می‌دهد از بنادر تاسفره مردم؛ زنجیره فرسوده تأمین نهاده‌های دامی



طرفه‌های خارجی نیز کاهش یافته است. در همین حال، رئیس اتاق اصناف کشاورزی ایران نیز در نامه‌ای به رئیس جمهور، نسبت به ادامه روند فعلی هشدار داد و پیش‌بینی کرد که «در صورت تداوم کمبود نهاده، حذف دام‌های مولد و کاهش مجدد قیمت گوشت تب برقی (SAT ۱)، تولید شیر نیز کاهش خواهد بود».

واکش دولت: آغاز انتقال نهاده‌ها با دستور مستقیم رئیس‌جمهور
عصر روز گذشته، مشاور وزیر جهاد کشاورزی اعلام کرد که با دستور رئیس‌جمهور و تزریق ۳۰۰ میلیون یورو ارز، حمل نهاده‌های دامی به واحدهای تولیدی آغاز شده است. این تصمیم در حالی اتخاذ شده که دامداران از افزایش بیش از ۳۰ درصدی قیمت نهاده‌ها طی دو ماه گذشته خبر می‌دهند. در بازار آزاد، هر کیلو جو به ۲۵ هزار تومان، ذرت به ۳۰ هزار تومان و کتچاله سویا به ۴۰ هزار تومان رسیده است.

برگزاری سمینار آموزشی «آشنایی با جانوران شهری» در کرج



تهدیدتقسیمی‌شود
از حرکات ناگهانی و سریع بهره‌بریزید.
مالکیت، یک‌سبک‌زندگی پرستوئولیت
وی افزود: آوردن سگ به خانه، به معنای پذیرش یک «سبک‌زندگی» جدید و مسئولیت‌های سنگین مالی، زمعی و اجتماعی است. یک مالک مسئول، هزینه‌های غذا، درمان و واکسیناسیون را می‌پذیرد. روزانه حداقل ۱ تا ۲ ساعت برای ورزش، تربیت و تعامل با سگ وقت می‌گذارد. سگ را به گونه‌ای تربیت می‌کند که برای دیگران ایجاب مزاحمت نکند. هرگز سگ خود را، به‌ویژه در ستین بالا، رها نمی‌کند.

کلید حل مسئله: درک رفتار سگ
نادر خلی تاکید کرد برای مدیریت متطقی، ابتدا باید زبان و رفتار سگ را فهمید. رفتارشناسی سگ (Ethology) علمی است که به بررسی رفتار این حیوان در محیط طبیعی می‌پردازد. سگ‌ها نیز اساسی سگ‌ها که تأمین آن‌ها برای داشتن حیوانات متعادل ضروری است، عبارتند از:
تغذیه: تأمین غذای متعادل و سالم.
هیجان: نیاز به تحریک ذهنی و جلوگیری از کسالت.
ورزش: نیاز به فعالیت بدنی و تخلیه انرژی.
بسیاری از مشکلات رفتاری سگ‌ها، شهری‌ریشه در عدم تأمین همین نیازها دارد.

اصول طلایی مواجهه ایمن با سگ
کارشناس محیط زیست تصریح کرد: در رویارویی با یک سگ، رعایت این نکات می‌تواند از بروز حادثه جلوگیری کند:
هرگز فرار نکنید؛ این عمل غریزه شکار سگ را تحریک می‌کند.
آرامش و اعتماد به نفس خود را حفظ کنید.
به چشم‌سنگ سگ خیره نشوید؛ این رفتار به عنوان

کارستانان اقتصادی ریشه بحران را در سیاست کاهش بودجه ارزی کالاهای اساسی می‌دانند. بر اساس گزارش‌های مجلس، دولت برای سال ۱۴۰۴ ۸ میلیارد دلار برای تأمین کالاهای اساسی در نظر گرفته، در حالی که سال گذشته این رقم ۱۱ میلیارد دلار بود. به گفته هوشنگ هادیان پور، عضو کمیسیون کشاورزی مجلس: «در سه سال متوالی، بودجه واردات کالاهای اساسی کاهش یافته و این سیاست به قیمت از بین رفتن حداقل‌های معیشت مردم تمام شده است».

تأثیر بر بازار پروتئین و لبنیات
به گفته فعالان صنعتی، کمبود خوراک دام باعث شده تا بخشی از دام‌ها برای تأمین علوفه سایر دام‌ها به کشتارگاه فرستاده شوند. این روند نه تنها حجم تولید گوشت قرمز را تهدید می‌کند، بلکه در پی شیوع سویه جدید تب برقی (SAT ۱)، تولید شیر نیز کاهش یافته است.
در نتیجه قیمت یک بطری شیر پاستوریزه کم‌تر از ۲۸ هزار تومان، لیتنای سال به ۲۷ هزار و ۵۰۰ تومان رسیده — افزایش بیش از ۳۴ درصد.
در بازار مرغ نیز قیمت‌ها پرنوسان مانده است: نرخ مصوب ۱۳۷ هزار و ۵۰۰ تومانی تنها دو هفته دوام آورد و در هفته گذشته تا ۱۴۸ هزار تومان افزایش یافت. در همین حال، گوشت بوقلمون به بالای ۲۰۰ هزار تومان رسید.
صرفه‌جویی ارزی یا تهدید امنیت غذایی؟
در آن صورت احتمال جهش دوباره قیمت گوشت و لبنیات و اقل تولید تا ۱۵ درصد در بخش دام سبک و سنگین وجود دارد. بحران نهاده‌های دامی بیش از آنکه صرفاً مدیریتی یا اجرایی باشد، ریشه در ساختار تأمین ارز و اولویت‌بندی بودجه‌ای دارد. اگرچه دستور اخیر رئیس‌جمهور در کوتاه‌مدت آرامش نسبی ایجاد می‌کند، اما در بلندمدت بدون اصلاح سیاست‌های ارزی و بازنگری در تخصیص ارز، تهدید امنیت غذایی کشور در معرض تهدید باقی خواهد ماند.

سلامتی ملت مستعد کردن حیوان برای بیماری «میز» و کاهش توانایی دور کردن حشرات، امروزه توسط فدراسیون بین‌المللی سگ‌ها (FCI) ممنوع شده است.
در مقابل آموزش سگ‌های تخصصی برای امداد و نجات (مانند حادثه پلاسکو)، عملیات پلیس، کمک به معلولان و حتی حفاظت از محیط زیست (مانند باقتن قارچ ترافل در جنگل‌های میرکالی) از ظرفیت‌های ارزشمند این حیوانات در جهان مدرن است.

جمع‌بندی و راهکارهای پیش رو
وی بیان کرد: برای تبدیل جشن به فرصت، حرکت در مسیرهای زیر ضروری است:
اولویت دادن قوانین ملحد الزام به گذراندن دوره‌های فرمان‌پذیری برای سگ و صاحب آن.
حمایت از آموزش سگ‌های تخصصی برای بهره‌گیری از ظرفیت آن‌ها در خدمت‌رسانی.
مدیریت اجتماعی و علمی جمعیت سگ‌های شهری و بدون صاحب.
نادر خلی با اشاره به اینکه سگ، این همراه قدیم انسان، در شهرهای امروز می‌تواند هم‌چالش باشد و هم فرصت، تاکید کرد: آینده این هم‌زیستی در گرو نگلغی عالم‌انه، مسئولانه و اخلاقی از سوی تمامی ذی‌نفعان، از شهروندان دای تا مدیران شهری است. وی افزود: با مدیریت درست، می‌توانیم از چالش‌ها با تکلیف و از فرصت‌های بی‌نظیر همکاری با این موجودات هوشمند بهره‌بریزیم.
جواد چیردل، رئیس کمیسیون محیط زیست شورای شهر کرج از دیگر سخنران این سمینار، گزارشی از برنامه‌ها و اقدامات شهرداری در زمینه مدیریت سگ‌های بی‌صاحب ارائه کرد. وی گفت: ضرورت رعایت اصول بهداشتی، فرهنگی، اجتماعی و دینی در نگهداری از سگ‌های خانگی تاکید نمود و خواستار «توسعه قانونی جامع» در این زمینه شد. محسن کشاورز، رئیس جمعیت همیار کرج، بیان این نشست از شرکت‌کنندگان این سمینار آموزشی و همچنین از استقبال خوب شهروندان و علاقه‌مندان حاضر در جلسه که نشان از دغدغه فزاینده عمومی در مورد نحوه تعامل با حیوانات در فضاهای شهری می‌باشد تشکر و قدرنمایی نمودند.